

Маркіян Микитюк

МАНІТОБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

Ім'я і прізвище

Табір

ШУКАЙСЛОВО

О З Е М Л Е Р И Й О К Е
Н Д И К О Б Р А З К О Н
Д О Р А Н К Н О Р К А О
А Л О Р В Е А М О Г С Т
Т И С Б А И И Ж А О Б А
Р С О О А Ш Д О А Р О М
А Л М В А Б Т Р К Н Б О
С О А С О Х А Н А О Е Л
К С Х Н И В О К О С Р Е
У Ъ А Р Е Н К О Д Т С Н
Н И Л П О Л И В К А Р Ъ
С О К У Н И Ц Я К Й М Н

У ребусі знайди наступні назви тварин Манітої
(слова можна читати вертикально, горизонтально чи по діагоналі):

1. СКУНС
2. БОБЕР
3. ДИКОБРАЗ
4. ВОВК
5. ЛІС
6. ЄНОТ
7. ТХІР
8. КУНИЦЯ
9. ВІДРА
10. ЗЕМЛЕРИЙОК
11. ГОРНОСТАЙ
12. РОСОМАХА
13. ЛОСЬ
14. ОНДАТРА
15. ОЛЕНЬ
16. ПОЛІВКА
17. КАЖАН
18. НОРКА
19. БАБАК

КУРІННІ ТАБОРИ 2006

Дорогий юначе! Дорога юначко!

Це книжечка, яка допоможе Тобі виконати вимоги вміlostі
Манітобський Еколюб.

Ти знаходишся в казковій країні озер і лісів, тундри і прерій,
білих ведмедів і бізонів. Про них ця вміlostь. Стань частиною природи, а
не гостем в ній. Зрозумій світ, в якому живе людина.

На середніх сторінках книжечки знайдеш *Індекс*, де вписані всі
вимоги вміlostі. В *Індексі* є місце на підписи, які Ти повинен дістати,
коли будеш виконувати вимоги вміlostі.

Коли Ти виповнеш всі вимоги і будеш мати підписані всі точки,
відчепи середню картку і здай до булави свого табору. При відповідній
нагоді Ти дістанеш відзнаку вміlostі і підписаний *Індекс*, який буде
Твоєю посвідкою.

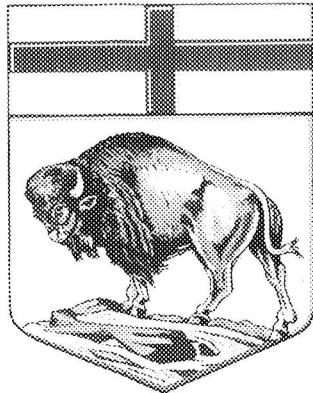
Вміlostь **Манітобський Еколюб** - це золота нагода Тобі
довідатися про середовище в якому тaborуєш і в короткім часі здобути
пластову вміlostь.

Починай відразу!

Скоб!

пл. сен. Оксана Закидальська і ст. пл Андрій Заярнюк
відовідальні за підготовку вміlostей ЮМПЗ'98

Книжечка вміlostі виготовлена до друку в редакції журналу *Юнак*. Використано
матеріали з видання *До Зустрічі в Манітобі*липень/98

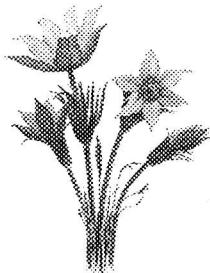

СИМВОЛІКА МАНІТОБИ

МАНІТОБА - назва походить від індіанського слова *Маніту-бу* яке значить *Протоки Великого Духа*. Манітоба стала частиною Канади 15-го липня, 1870.

Населення 1,113,898 **Площа** 650,078 км²
Столиця Вінніпег

Провінційний щит Хрест св.Юрія і бізон на скелі.

Провінційна квітка

Крокус прерій

(*Prairie crocus*)

Квітка ранньої весни, часто видно як пропихається скрізь сніг. Квіт кольору від ясно фіолетового до синьо-пурпурового, покритий волоском. Вибрано як провінційну квітку голосуванням по школах.

Провінційне дерево

Сиза Смерека

(*White Spruce*)

Смерека росте рівно і високо, звужуючись при вершку. Галузки горизонтальні, часто пониклі. Шпильки розміщені в компактній спіралі довкола прутника. Східні смереки (між ними і Сиза Смерека) ростуть в північних лісах східної Канади аж до Манітоби.

Провінційний птах

Велика сіра сова

(*Great gray owl*)

Великого розміру - самець доходить до 75 см. а самиця до 85 см. величини. Північний птах який живе у лісах смереки і ялиці. Істота лісових гризунів. (Сови тільки м'ясоїди; ніколи не їдять рослинності).

9. Зорганізує разом із двома іншими таборовиками акцію на таборі, яка сприяє збереженню сердовища на місці таборування.

Опис акції

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

З ким організовано

.....

.....

8. Візьмемо активну участь в одній гутірці присвячені проблемам еколоюї Манітоби.

Напрямні до гутірки:

- Згадай про загальні проблеми охорони середовища, які стоять зараз перед світом. Чи такі слова як загальне потепіння (*global warming*), вирубка лісів, нафтова плівка, шахти, атом, злив відходів (*waste disposal*) говорять Тобі про щось???
- Якщо так - вибери кілька з них і продумай які причини і наслідки; якщо ні - порадься з друзями. Чи ці проблеми знаходяться в Манітобі? Як їм зрадити?
- Певні екосистеми чи природні зони мають специфічні проблеми. Згадай про екосистеми Манітоби і подумай які їх вразливі місця.

Чи знаєш

- чому не можна їхати в тундрі на важкому тракторі?
- чому треба дуже вважати на вогонь втайзі?
- що стається з безлісими схилами на берегах річок?
- що загрожує тонкому шару чорнозему?

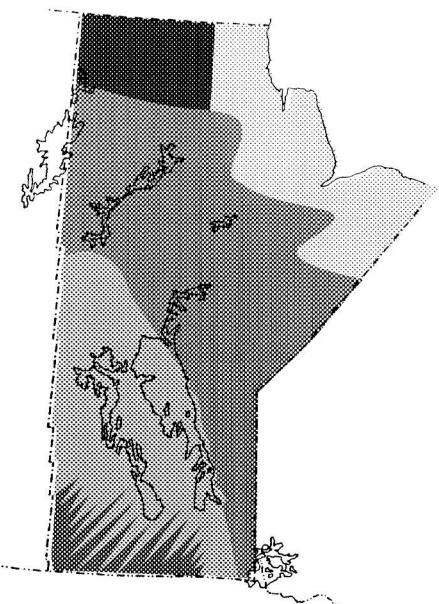
• Оглянься навколо, пригадай, що Ти бачив під час подорожі. А тепер спробуй пов'язати це з своїми загальними міркуваннями.

• Чи Твої друзі згідні з Тобою? Якщо ні - подумай ще раз, можливо, вони праві.

1. Пояснить головні природні зони Манітоби і їх особливості.

Прерії (*prairie*)

Сільськогосподарський регіон провінції, колись покритий високою степовою травою. Тут росте пшениця і різне зерно. Родючу землю називають канадським українською назвою *чернозем*. Тут знаходитьться майже вся людність Манітоби, її господарське і культурне життя; Ріки Ред і Ассінібойн, озера Вінніпег, Манітоба і Вінніпегозіс. Родюча низовина - колишнє дно льодовикового озера Агассіс. Довгі і сурові зими але тепло літо

Північна рівнина

(*Boreal Plain*)

Холодніша і мокріша частина провінції; тут знаходяться багато провінційних парків. Природа - лісостеп.

Низовина Гудзонової затоки

(*Hudson Bay Lowland*)

Мокрий клімат, майже нема дерев. Багато водних птахів, зокрема канадських гусей.

Північний щит

(*Boreal Shield*)

Частина Канадського Щиту (*Canadian Shield*), вкрита шпильковими лісами. Тут знаходяться мінеральні багатства і лісова промисловість. Має типово льодовиковий краєвид - багато озер, багон, голих скель.

Ріки і озера

Ріки Манітоби стікають в Гудзонову затоку (північні прямо, а південні через озеро Вінніпег). Ріка Ред, яка пливе на північ з Америки, часто виходить з берегів. Остання така повінь була весною цього року. Манітобу називають землею 10,000 озер. 1/6 провінції покрита озерами.

Тайга (*Taiga*)

Тайга міняється на тундрі, де майже нема ні дерев ні людей.

2. Вибере одне з наступного, пояснить його значення і наведе приклад з природнього середовища Манітоби, де таборує:
 (а) ланцюжок живлення; (б) симбіоз; (в) екосистема.

Екосистема (Ecosystem)

Життя на Землі існує у формі об'єднань, які називаються екосистемами. Кожна екосистема твориться з живої і неживої частин, які збалансовані одна з одною. У кожній екосистемі живі і неживі її частини взаємодіють у комплексних циклах життя, смерті, використання і відновлення.

Ланцюжок живлення (food chain)

Рослини і тварини в даній екосистемі є зв'язані між собою через їх системи живлення. Рослини виступають як продуценти, використовуючи соняшну енергію і хімічні елементи з ґрунту щоб продукувати їжу, яку споживають травоїдні тварини (*herbivores*). В той сам час деякі травоїдні тварини служать як їжа для хижаків (*carnivores*). Кожна їжа включає в себе декомпостери (*decomposers*), що розкладають мертві організми до простіших хімічних сполук. Так що залишки їжі і мертві хижаки використовуються рослинами, як їхня їжа. Ланцюжки творять сітку живлення.

Симбіоз (symbiosis)

Симбіоз описує дуже близькі стосунки між двома організмами різних видів (*species*) що живуть разом і мають користь від взаємодії між собою.

Екосистема ґрунту (soil ecosystem)

Екосистема прерій зараз дуже відрізняється від той, яка була в преріях колись, через вплив, якого вона зазнала від людських поселень на протязі останнього століття. Сільське господарство (*farming*) перериває цикл відновлення ґрунту, який проходить природньо. Це робить ґрунт менш родючим, і менш здатним продукувати здорові врожаї.

Екосистема трав'янистих ґрунтів (grasslands)

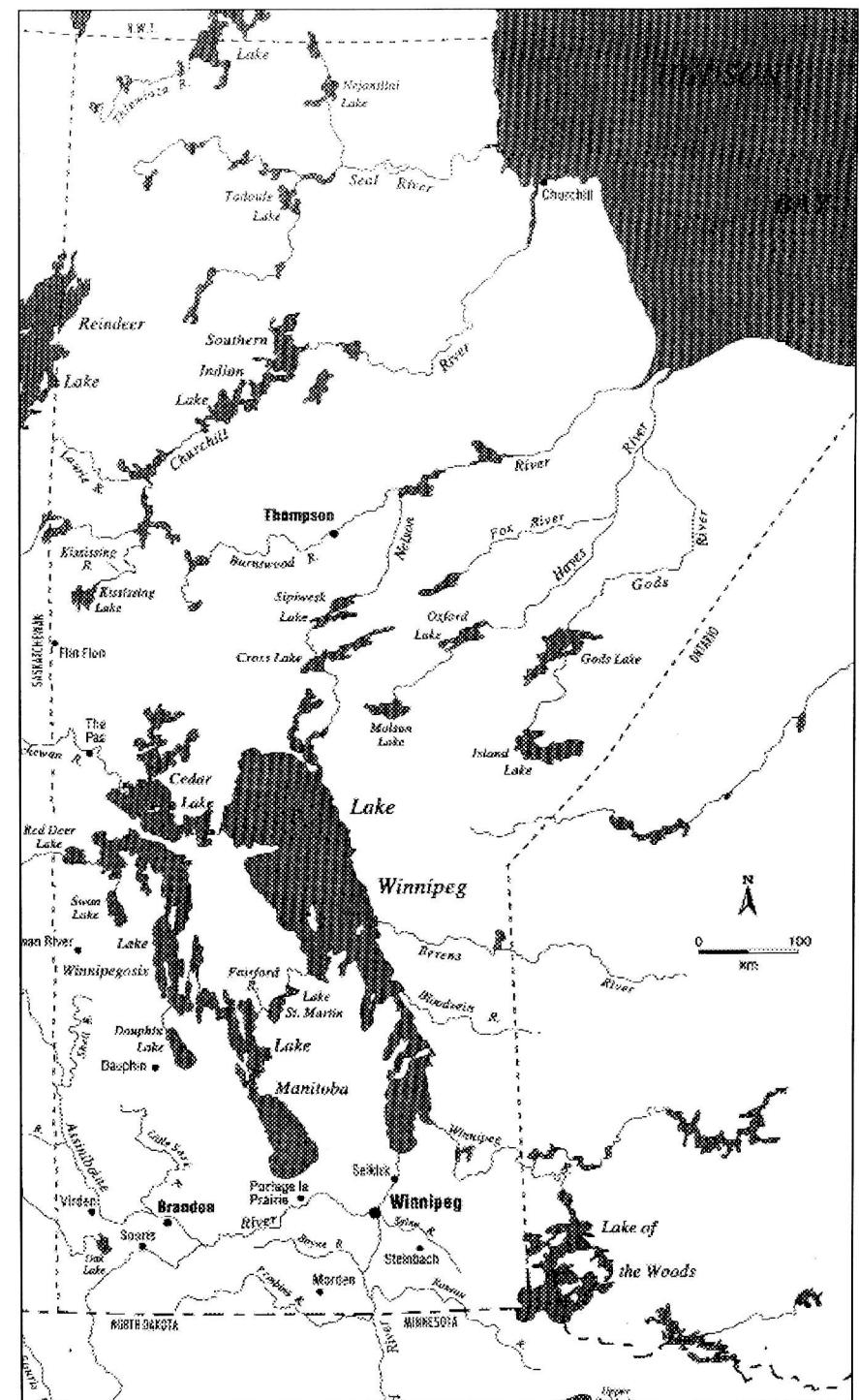
Трав'янисті ґрунти прерій є однією з найбільш загрожених екологічних ніш в Канаді.

Водні екосистеми (wetlands)

Ріки, болота, трясовини і ставки є важливими екологічними нішами для підтримання багатьох чудесних творінь. У воді живе більше тварин і рослин ніж на суші. Птахи і різні види ссавців – видри, бобри, ондатри – живуть у воді.

Взаємозалежність (interdependence)

Біологічна взаємозалежність означає, що вся різноманітність живого потребує одне одного щоб вижити. Ми мусимо доглядати за різноманітністю канадської природи і один зі способів є захист рослин. Навіть якщо тільки один тип рослин щезне, ми можемо втратити багато інших видів, яким залежить на цьому типові рослин як на їжі чи захистку.

7. Назве 8 озер і 8 цікавих фактів про природу і географію Манітоби.

Озера - Манітобу називають землею 10 000 озер так як майже 1/6 провінції покрита прісноводними (*freshwater*) озерами. Найбільше, озеро Вінніпег, є третім за величиною в Канаді. Озера Манітоби підтримують велику комерційну риболовну індустрію.

8 найбільших озер Манітоби:

озero Вінніпег (<i>Lake Winnipeg</i>)	24,000 км ²
озero Вінніпегосіс (<i>Lake Winnipegosis</i>)	5,400 км ²
озero Манітоба (<i>Lake Manitoba</i>)	4,600 км ²
Південне Індіанське озеро (<i>Southern Indian Lake</i>)	2,200 км ²
Кедрове озеро (<i>Cedar Lake</i>)	1,400 км ²
Острівне озеро (<i>Island Lake</i>)	1,200 км ²
озero Бога (<i>God's Lake</i>)	1,150 км ²
озero Хреста (<i>Cross Lake</i>)	750 км ²

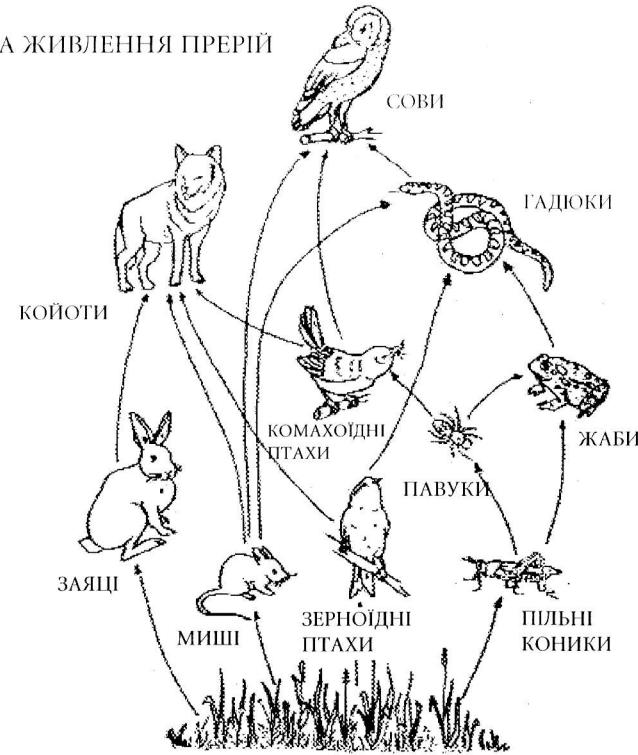
Геологія і рельєф - Подібно до решти Канади, Манітоба на протязі тисяч років була покрита товстим шаром льоду. Наприкінці останнього льодовикового періоду (*ice age*), 10,000 років тому, льодовики відступили залишаючи за собою більшість теперішніх географічних характеристик провінції.

Річкова система - Всі річки Манітоби стикаються до Гудзонової затоки. Річка Ред, яка тече на північ з території США і протікає через Вінніпег, відома своїми повенями остання яка була в квітні/травні 1997 року.

Клімат і погода - Клімат Манітоби відрізняється високою амплітудою (*extremes*) температур. Літо є теплое і може бути дуже гарячим. Зима, переважно, холодна і сонячна.

- Хоча називається прерійною провінцією, Манітоба має дуже різноманітний терен: тундра і ліс, горбистий мішаний ліс і багаті на зерно рівнини.
- Найбільша відома в світі концентрація гадюк (неотруйних *garter snakes*) є в Манітобському міжозер'ї (*Interlake*).
- Манітоба має справжню пустелю з пісковими дюнами, кактусами і ящірками в околиці *Spruce Woods*
- Осетер (*sturgeon*), зберігся майже з часів динозаврів. Остри можуть жити понад 100 років і важити понад 45 кг.
- Озеро Вінніпег є 14 за величиною озером в світі (11 серед прісноводних озер)
- 10 з 75 найбільших прісноводних озер в світі, принаймні частково, є у Манітобі
- Південна Манітоба має більшу кількість сонячних днів, ніж будь-яка інша місцевість у Канаді.
- Місце з найдовшою у Канаді назвою з одного слова є у Манітобі - озеро Пеквасчнамайкошвасквайпінванік (*Pekwaschnamaykoshwaskwaypinwanik Lake*). Це означає "там, де дику форель можна ловити рибалячи з гачками".
- В Манітобі є близько 100,000 прісноводних озер.
(додаткові цікаві факти знайдеш на інших сторінках цієї книжечки)

СІТКА ЖИВЛЕННЯ ПРЕРІЙ

3. Намалює схему одної екосистеми (струмка, озера, берега, прерії, пустелі, гори) яку зустріне під час табору; напише пояснення до неї.

4. Пояснить, що таке загрожені види і описіть вигляд, поведінку і ареал (habitat) одного такого виду в Манітобі.

Завважа: назва “загрожені види” також вживається в загальному значенню “endangered species”)

Вимерлі (*extinct*) - види колись характерні для Канади, які зараз піде не існують

Зниклі (*extirpated*) - види, які довше не зустрічаються природньо але зустрічаються десять інде. Приклади:

- Ведмідь Грізлі (*grizzly bear*) з прерій - колись можна було знайти в *Riding Mountain Park*, тепер тільки в північних і західних парках.
- Росомаха(*wolverine*) - один з найсильніших звірів на світі, колись блукала в *Riding Park*, але більше там не зустрічається.
- Північний олень (*woodland caribou*) - член сім'ї оленячих теж довше не живе у *Riding*, тільки в північних лісах. Ліси в *Riding* були колись частиною його ареалу але сільськогосподарські угіддя, які розвинулися навколо парку, зробили міграцію до із парку неможливою.

Вимираючі (*endangered*) - види, яким загрожує поступове вимирання. Приклади:

- Пума - тільки 50 залишилися в Манітобі. Вважається, що пуми постійно живуть в *Riding* але їх ніколи не видно через потаємний стиль поведінки.
- Видра (*otter*) - колись зникла з *Riding* але тепер там є, хоча і вважається рідкісним звіром.

Загрожені (*threatened*) - види, які можуть стати вимираючими, якщо фактори, що сприяють їх уразливості (*vulnerability*) не будуть усунені.

Приклади:

- Сова (*burrowing owl*) - колись звичайна у преріях. Зараз ці маленькі сови стають менш поширені. Причини за цим спадом: втрата екологічної ніші і фрагментація, відсутність відповідної здобичі, отруйні речовини. Існує гризунів, комахи або маленькі пташки. Має підземне гніздо (покинена нора бабака чи іншого малого ссавця.)
- Рослини: Жовта Лілія - росте вздовж доріг де є загроза, що буде викопана робітниками, які ремонтують дороги.

Уразливі (*vulnerable*) - види, які ризикують через малу чи спадаючу чисельність, малий ареал поширення, чи щось інше, але не належать до жодного з вищезгаданих. Приклади:

- *Ferruginous hawk* - найбільший яструб Північної Америки, який колись зник повністю з Манітоби, але зараз поволі повертається. Шлюбна пара і їх малечі можуть вплодувати до 500 бурундуків за один сезон гніздування. Провінція має програму по охороні цього яструба.

або: 5 (д) намалює дві дикі тварини зустрінуті на таборі.

тваринна 1

тваринна 2

або: 5 (г) знайде і розпізнає сліди 5 диких тварин в часі табору.

тварина 1

тварина 2

тварина 3

тварина 4

тварина 5

5. Зробить два з наступного:

5 (а) назве і розпізнає 5 квітів і трав Манітоби (дивись словник рослин)

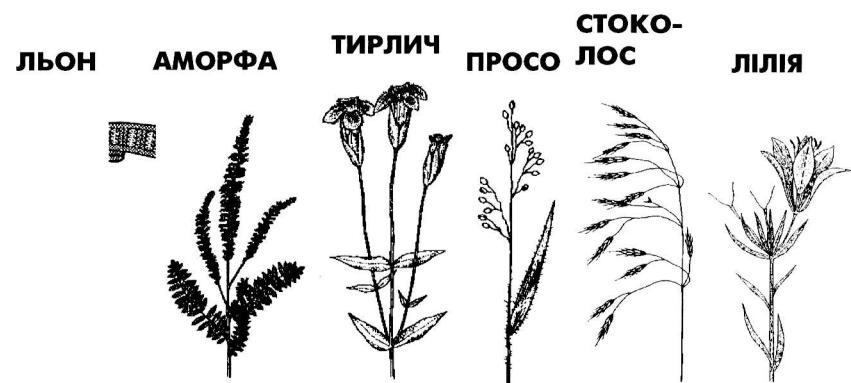
рослина 1

рослина 2

рослина 3

рослина 4

рослина 5

або: 5 (б) назве і розпізнає 5 птахів зустрінутих на таборі (дивись словник тварин)

птах 1

птах 2

птах 3

птах 4

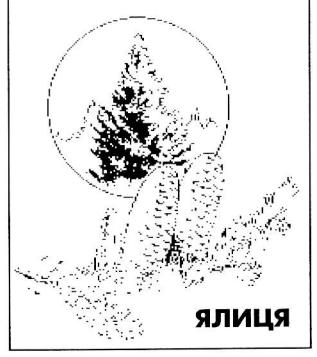
птах 5

**Д
Е
Р
Е
В
А**

**М
А
Н
І
Т
О
Б
И**

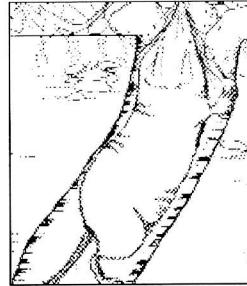

МОДРИНА

ЯЛИЦЯ

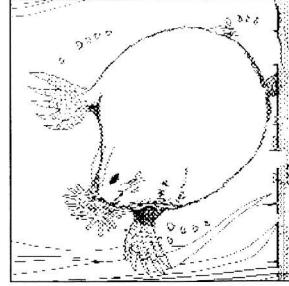
МАЛІ ТВАРИНИ

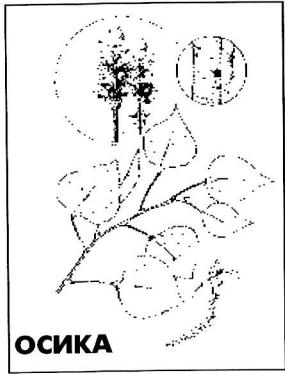
ЗЕМЛЕРИЙОК

БУРУНДУК

КРІТ

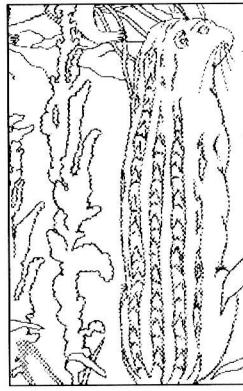
ОСИКА

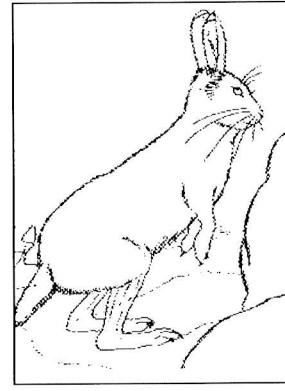
В'ЯЗ
АМЕРИКАНСЬКИЙ

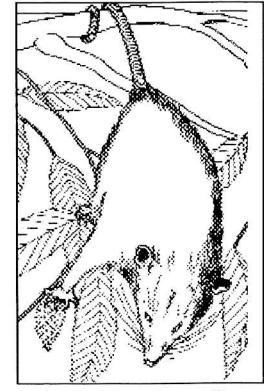
ЯСЕНЬ

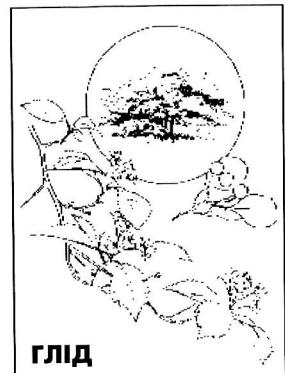
ХОВРАХ
СУМЧАСТИЙ

ЗАЄЦЬ
БЛОХВОСТИЙ

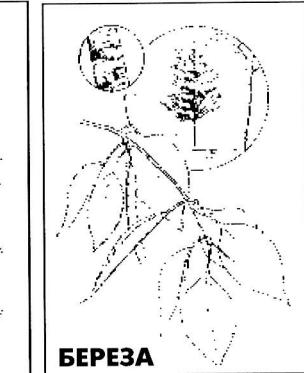
СУМЧАСТИЙ
ЩУР

ГЛІД

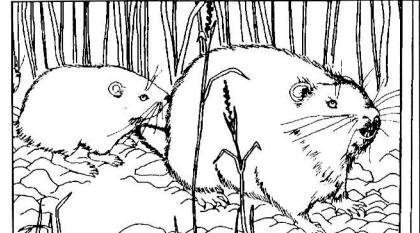
БУК

БЕРЕЗА

ХОВРАХ
РІЧАРДСОНА

БАБАК

СЛОВНИК

ССАВІЦІ

13 line squirrelховрах сумчастий
badgerборсук
batкажан
beaverбобер
bisonбізон
black bearчорний ведмідь
caribouпівнічний олень
chipmunkбурундук
coyoteкойот
fisherвелика куниця
Franklin's ground squirrelховрах франкліна
hareсірий заєць
lynxрись
martenкуниця
meadow mouseмиш лугова
minkнорка
moleкріт
mooseлось
muskratондатра
opossumсумчастий шур
otterвидра
pocket gopherмішечкуватий шур
polar bearбілий ведмідь
porcupineдикобраз
pronghornвилоріг
racoonєнот
red foxлисиця
red squirrelруда білка
Richardson's ground squirrelховрах Річардсона
shrewземлерийок
skunkскунс
voleполівка
wapitiолень вапті
weaselгорностай
white footed mouseмиш білонога
white tailed deerолень білохвостий
white-tailed jack rabbitзаєць білохвостий
wolverineросомаха
woodchuckбабак

СЛОВНИК

ТРАВИ - КВІТИ

asterайстра
bindweedподорожник
blackeyed susanжовтий ромен
bluebellдзвоник
buttercupжовтець
chicoryцикорій
columbineводозбір
field daisyромен, стокротка
fringed bromeстоколос
fringed gentianтирлич
goldenrodзолотарник
heatherверес
leadplantаморфа
leiberg's panic grassпросо
lewis wild flaxльон
milkweedмолочай
mulleinsкоров'як
orchidорхідея
prairie crocusпрерійний крокус
prairie lilyлілія
queen Anne's laceдика морква
sageшавлія
solomon-sealsкупина багатоцвітна
sticktightреп'яхи
St.Johnswortсвятоіванське зілля
sunflowerсоняшник
sweetgrassзубровка
thistleосот, будяк
vetchвика
wild irisірис
yarrowдеревій
yellow cornflowersшишкові цвіти

СЛОВНИК

ДЕРЕВА

Вічнозелені (evergreens)

balsam fir	ялиця
black spruce	чорна смерека
douglas fir	ялиця
jack pine	сосна джек
tamarack	модрина американська
white spruce	сиза смерека

Листяні (deciduous)

aspen	осика
alder	вільха
ash	ясень
American elm	в'яз американський
bass	американська липа
beech	бук
birch	береза
bur oak	дуб
hawthorn	глід
hazelnut	ліщина
Manitoba maple	клен манітобський
poplar	тополя
serviceberry	ірла канадська
trembling aspen	осика
western mountain ash	горобина
willow	верба

ДИКІ ЯГОДИ

blueberry	черниця
chokecherry	черемха
cranberry	журавлина
saskatoon	саскатун

СЛОВНИК

ПТАХИ

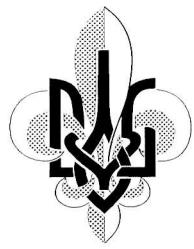
American crow	ворона
bald eagle	білоголовий орел
bobolink	рисівка
grouse	куріпка
hawk	яструб
heron	чапля
le conte's sparrow	горобець
mallard	крижень
meadowlark	жайворонок
osprey	морський орел
owl	сова
prairie chicken	лучний тетерів
raven	ворона
sandpiper	пісочник
sparrow	горобець
white pelican	білий пелікан

АМФІБІЇ і РЕПТИЛІ

frog	жаба
garter snake	гадюка
lizard	ящірка
prairie rattlesnake	гримуча змія прерій
salamander	саламандра
toad	ропуха
turtle	черепаха

РИБИ

bass	морський окунь
perch	окунь
pike	щука
pickerel (walleye)	молода щука
sturgeon	осетер
trout (rainbow)	форель райдужна
trout (brook)	форель струмкова
whitefish	сиг

ПОСВІДКА ВМІЛОСТІ

(пл. ступінь, ім'я, прізвище)

успішно відповів/відповіла на всі вимоги вміlostі

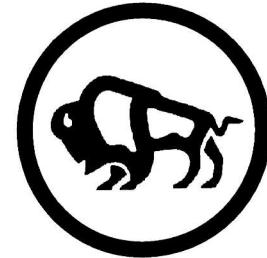
МАНITOБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

і має право носити відзнаку вміlostі

За провід ЮМПЗ '98

(ім'я, прізвище, діловодство)

(дата)

МАНITOБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

Ім'я і прізвище

Табір

Дата закінчення вміlostі.....

Вимоги вміlostі Манітобський еколюб

1. Пояснить головні природні зони Манітоbi і їх особливості.

Підпис.....

2. Вибере **одне** з наступного, пояснить його значення і наведе приклад з природнього середовища Манітоbi, де таборує:

- (а) ланцюжок живлення
- (б) симбіоз
- (в) екологічний баланс

Підпис.....

3. Намалює схему одної екосистеми (струмка, озера, берега, болота, прерії, пустелі, гори) яку зустріне під час табору; напишe пояснення до неї.

Підпис.....

4. Пояснить, що таке загрожені види і описе вигляд, поведінку і ареал (*habitat*) одного такого виду в Манітоbi.

Підпис.....

5. Зробить **два** з наступного:

- (а) назве і розпізнає п'ять прикладів квітів і трав Манітоbi
- (б) назве і розпізнає п'ять птахів зустрінутих протягом табору
- (в) назве і розпізнає п'ять дерев там де таборує
- (г) знайде і розпізнає сліди п'яти диких тварин в часі табору
- (д) намалює дві дики тварини зустрінуті на таборі

Підпис.....

6. Викажеться знанням території, рослинного і тваринного світу, а також правел зобов'язуючих у національному чи провінційному парку де таборує

Підпис.....

7. Назве принаймні 8 озер Манітоbi і 8 цікавих фактів про природу провінції.

Підпис.....

8. Візьме **активну** участь в одній гутірці присвяченій проблемам екології Манітоbi.

Підпис.....

9. Зорганізує разом із двома іншими таборовиками акцію на таборі, яка сприяє збереженню середовища на місці таборування.

Підпис.....

КВІТИ

Айстри

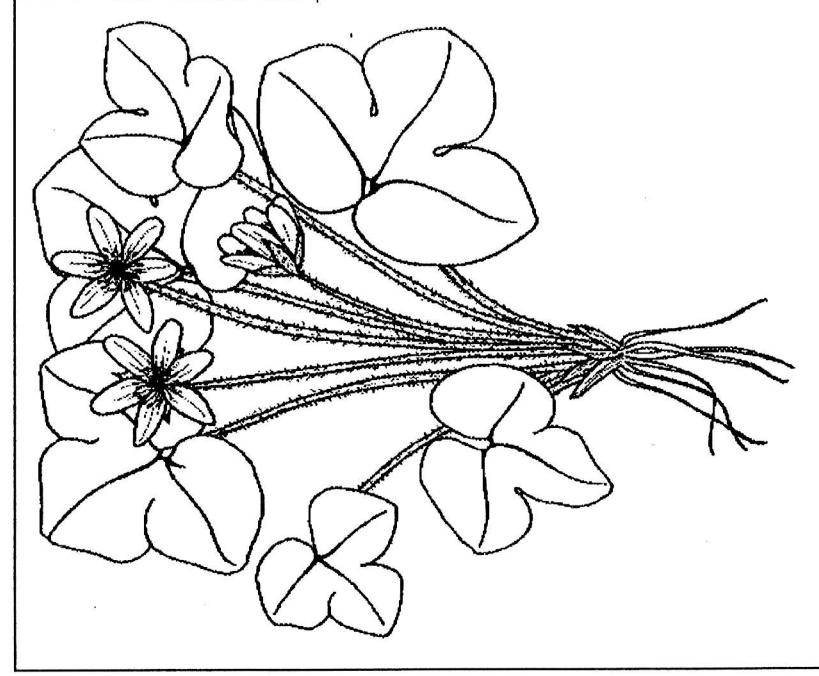
ПОДОРОЖНИК

ХОВТІ РОМЕННІ

ЖОВТЕЦЬ

КВІТИ

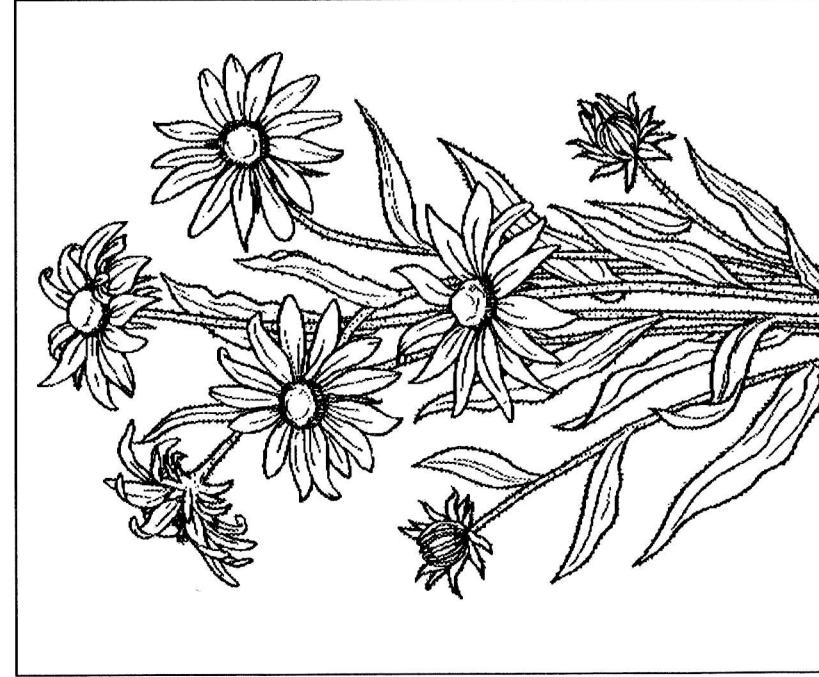
Айстри

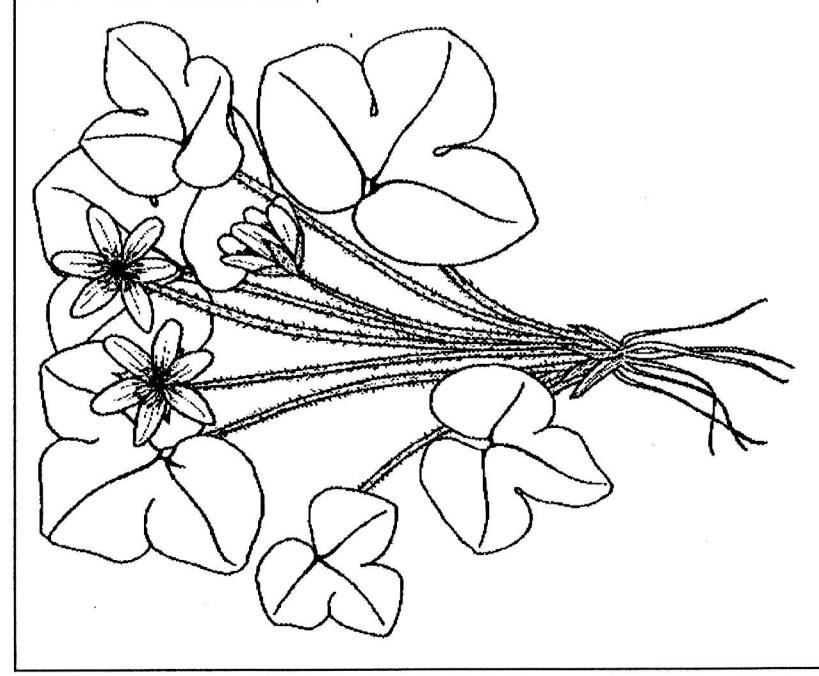
ПОДОРОЖНИК

ХОВТІ РОМЕННІ

ЖОВТЕЦЬ

Вимоги вміlostі Манітобський еколюб

1. Пояснить головні природні зони Манітоbi і їх особливості.

Підпис.....

2. Вибере **одне** з наступного, пояснить його значення і наведе приклад з природнього середовища Манітоbi, де таборує:

- (а) ланцюжок живлення
- (б) симбіоз
- (в) екологічний баланс

Підпис.....

3. Намалює схему одної екосистеми (струмка, озера, берега, болота, прерії, пустелі, гори) яку зустріне під час табору; напишe пояснення до неї.

Підпис.....

4. Пояснить, що таке загрожені види і описе вигляд, поведінку і ареал (*habitat*) одного такого виду в Манітоbi.

Підпис.....

5. Зробить **два** з наступного:

- (а) назве і розпізнає п'ять прикладів квітів і трав Манітоbi
- (б) назве і розпізнає п'ять птахів зустрінутих протягом табору
- (в) назве і розпізнає п'ять дерев там де таборує
- (г) знайде і розпізнає сліди п'яти диких тварин в часі табору
- (д) намалює дві дики тварини зустрінуті на таборі

Підпис.....

6. Викажеться знанням території, рослинного і тваринного світу, а також правел зобов'язуючих у національному чи провінційному парку де таборує

Підпис.....

7. Назве принаймні 8 озер Манітоbi і 8 цікавих фактів про природу провінції.

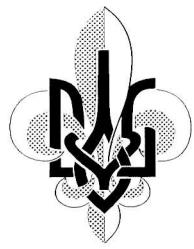
Підпис.....

8. Візьме **активну** участь в одній гутірці присвяченій проблемам екології Манітоbi.

Підпис.....

9. Зорганізує разом із двома іншими таборовиками акцію на таборі, яка сприяє збереженню середовища на місці таборування.

Підпис.....

ПОСВІДКА ВМІЛОСТІ

(пл. ступінь, ім'я, прізвище)

успішно відповів/відповіла на всі вимоги вміlostі

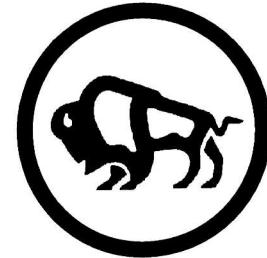
МАНITOБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

і має право носити відзнаку вміlostі

За провід ЮМПЗ '98

(ім'я, прізвище, діловодство)

(дата)

МАНITOБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

Ім'я і прізвище

Табір

Дата закінчення вміlostі.....

СЛОВНИК

ДЕРЕВА

Вічнозелені (evergreens)

balsam fir	ялиця
black spruce	чорна смерека
douglas fir	ялиця
jack pine	сосна джек
tamarack	модрина американська
white spruce	сиза смерека

Листяні (deciduous)

aspen	осика
alder	вільха
ash	ясень
American elm	в'яз американський
bass	американська липа
beech	бук
birch	береза
bur oak	дуб
hawthorn	глід
hazelnut	ліщина
Manitoba maple	клен манітобський
poplar	тополя
serviceberry	ірла канадська
trembling aspen	осика
western mountain ash	горобина
willow	верба

ДИКІ ЯГОДИ

blueberry	черниця
chokecherry	черемха
cranberry	журавлина
saskatoon	саскатун

СЛОВНИК

ПТАХИ

American crow	ворона
bald eagle	білоголовий орел
bobolink	рисівка
grouse	куріпка
hawk	яструб
heron	чапля
le conte's sparrow	горобець
mallard	крижень
meadowlark	жайворонок
osprey	морський орел
owl	сова
prairie chicken	лучний тетерів
raven	ворона
sandpiper	пісочник
sparrow	горобець
white pelican	білий пелікан

АМФІБІЇ і РЕПТИЛІ

frog	жаба
garter snake	гадюка
lizard	ящірка
prairie rattlesnake	гримуча змія прерій
salamander	саламандра
toad	ропуха
turtle	черепаха

РИБИ

bass	морський окунь
perch	окунь
pike	щука
pickerel (walleye)	молода щука
sturgeon	осетер
trout (rainbow)	форель райдужна
trout (brook)	форель струмкова
whitefish	сиг

СЛОВНИК

ССАВІЦІ

13 line squirrelховрах сумчастий
badgerборсук
batкажан
beaverбобер
bisonбізон
black bearчорний ведмідь
caribouпівнічний олень
chipmunkбурундук
coyoteкойот
fisherвелика куниця
Franklin's ground squirrelховрах франкліна
hareсірий заєць
lynxрись
martenкуниця
meadow mouseмиш лугова
minkнорка
moleкріт
mooseлось
muskratондатра
opossumсумчастий шур
otterвидра
pocket gopherмішечкуватий шур
polar bearбілий ведмідь
porcupineдикобраз
pronghornвилоріг
racoonєнот
red foxлисиця
red squirrelруда білка
Richardson's ground squirrelховрах Річардсона
shrewземлерийок
skunkскунс
voleполівка
wapitiолень вапті
weaselгорностай
white footed mouseмиш білонога
white tailed deerолень білохвостий
white-tailed jack rabbitзаєць білохвостий
wolverineросомаха
woodchuckбабак

СЛОВНИК

ТРАВИ - КВІТИ

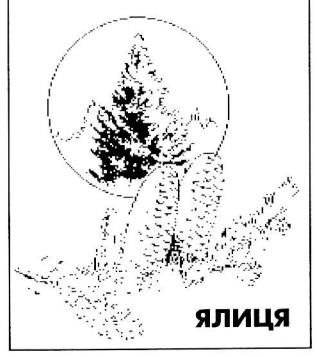
asterайстра
bindweedподорожник
blackeyed susanжовтий ромен
bluebellдзвоник
buttercupжовтець
chicoryцикорій
columbineводозбір
field daisyромен, стокротка
fringed bromeстоколос
fringed gentianтирлич
goldenrodзолотарник
heatherверес
leadplantаморфа
leiberg's panic grassпросо
lewis wild flaxльон
milkweedмолочай
mulleinsкоров'як
orchidорхідея
prairie crocusпрерійний крокус
prairie lilyлілія
queen Anne's laceдика морква
sageшавлія
solomon-sealsкупина багатоцвітна
sticktightреп'яхи
St.Johnswortсвятоіванське зілля
sunflowerсоняшник
sweetgrassзубровка
thistleосот, будяк
vetchвика
wild irisірис
yarrowдеревій
yellow cornflowersшишкові цвіти

**Д
Е
Р
Е
В
А**

**М
А
Н
І
Т
О
Б
И**

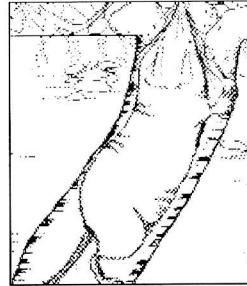

МОДРИНА

ЯЛИЦЯ

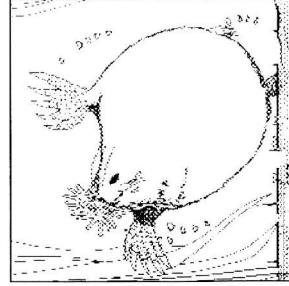
МАЛІ ТВАРИНИ

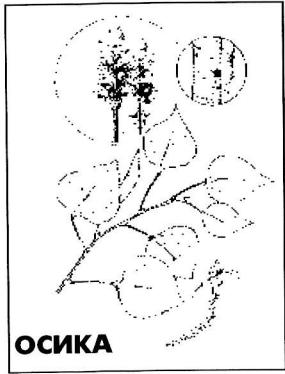
ЗЕМЛЕРИЙОК

БУРУНДУК

КРІТ

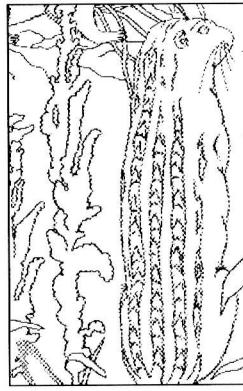
ОСИКА

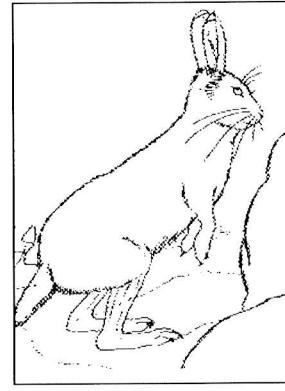
В'ЯЗ
АМЕРИКАНСЬКИЙ

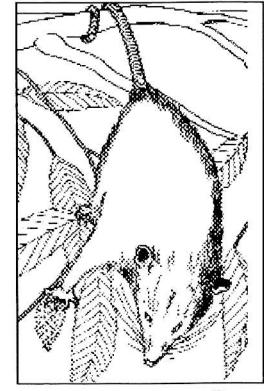
ЯСЕНЬ

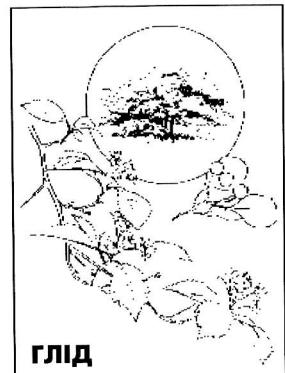
ХОВРАХ
СУМЧАСТИЙ

ЗАЄЦЬ
БЛОХВОСТИЙ

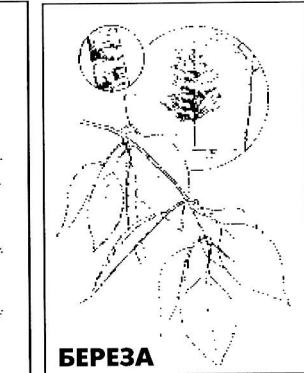
СУМЧАСТИЙ
ЩУР

ГЛІД

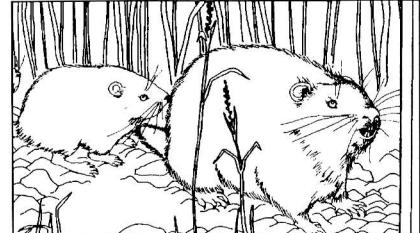
БУК

БЕРЕЗА

ХОВРАХ
РІЧАРДСОНА

БАБАК

або: 5 (г) знайде і розпізнає сліди 5 диких тварин в часі табору.

тварина 1

тварина 2

тварина 3

тварина 4

тварина 5

5. Зробить два з наступного:

5 (а) назве і розпізнає 5 квітів і трав Манітоби (дивись словник рослин)

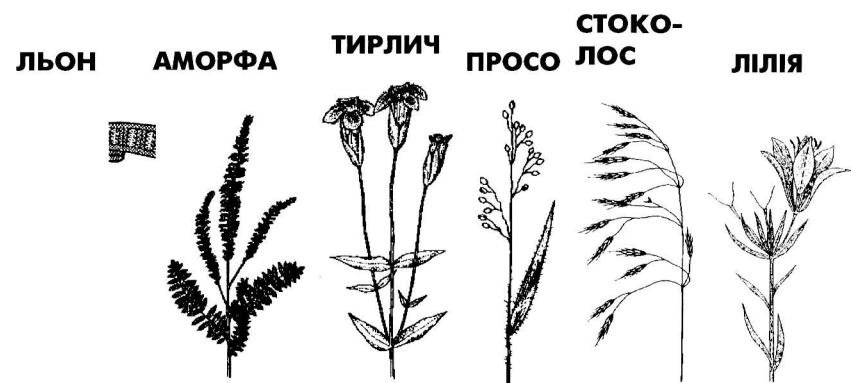
рослина 1

рослина 2

рослина 3

рослина 4

рослина 5

або: 5 (б) назве і розпізнає 5 птахів зустрінутих на таборі (дивись словник тварин)

птах 1

птах 2

птах 3

птах 4

птах 5

4. Пояснить, що таке загрожені види і описіть вигляд, поведінку і ареал (habitat) одного такого виду в Манітобі.

Завважа: назва “загрожені види” також вживається в загальному значенню “endangered species”)

Вимерлі (*extinct*) - види колись характерні для Канади, які зараз піде не існують

Зниклі (*extirpated*) - види, які довше не зустрічаються природньо але зустрічаються десять інде. Приклади:

- Ведмідь Грізлі (*grizzly bear*) з прерій - колись можна було знайти в *Riding Mountain Park*, тепер тільки в північних і західних парках.
- Росомаха(*wolverine*) - один з найсильніших звірів на світі, колись блукала в *Riding Park*, але більше там не зустрічається.
- Північний олень (*woodland caribou*) - член сім'ї оленячих теж довше не живе у *Riding*, тільки в північних лісах. Ліси в *Riding* були колись частиною його ареалу але сільськогосподарські угіддя, які розвинулися навколо парку, зробили міграцію до із парку неможливою.

Вимираючі (*endangered*) - види, яким загрожує поступове вимирання. Приклади:

- Пума - тільки 50 залишилися в Манітобі. Вважається, що пуми постійно живуть в *Riding* але їх ніколи не видно через потаємний стиль поведінки.
- Видра (*otter*) - колись зникла з *Riding* але тепер там є, хоча і вважається рідкісним звіром.

Загрожені (*threatened*) - види, які можуть стати вимираючими, якщо фактори, що сприяють їх уразливості (*vulnerability*) не будуть усунені.

Приклади:

- Сова (*burrowing owl*) - колись звичайна у преріях. Зараз ці маленькі сови стають менш поширені. Причини за цим спадом: втрата екологічної ніші і фрагментація, відсутність відповідної здобичі, отруйні речовини. Існує гризунів, комахи або маленькі пташки. Має підземне гніздо (покинена нора бабака чи іншого малого ссавця.)
- Рослини: Жовта Лілія - росте вздовж доріг де є загроза, що буде викопана робітниками, які ремонтують дороги.

Уразливі (*vulnerable*) - види, які ризикують через малу чи спадаючу чисельність, малий ареал поширення, чи щось інше, але не належать до жодного з вищезгаданих. Приклади:

- *Ferruginous hawk* - найбільший яструб Північної Америки, який колись зник повністю з Манітоби, але зараз поволі повертається. Шлюбна пара і їх малечі можуть вплодувати до 500 бурундуків за один сезон гніздування. Провінція має програму по охороні цього яструба.

або: 5 (д) намалює дві дикі тварини зустрінуті на таборі.

тваринна 1

тваринна 2

7. Назве 8 озер і 8 цікавих фактів про природу і географію Манітоби.

Озера - Манітобу називають землею 10 000 озер так як майже 1/6 провінції покрита прісноводними (*freshwater*) озерами. Найбільше, озеро Вінніпег, є третім за величиною в Канаді. Озера Манітоби підтримують велику комерційну риболовну індустрію.

8 найбільших озер Манітоби:

озero Вінніпег (<i>Lake Winnipeg</i>)	24,000 км ²
озero Вінніпегосіс (<i>Lake Winnipegosis</i>)	5,400 км ²
озero Манітоба (<i>Lake Manitoba</i>)	4,600 км ²
Південне Індіанське озеро (<i>Southern Indian Lake</i>)	2,200 км ²
Кедрове озеро (<i>Cedar Lake</i>)	1,400 км ²
Острівне озеро (<i>Island Lake</i>)	1,200 км ²
озero Бога (<i>God's Lake</i>)	1,150 км ²
озero Хреста (<i>Cross Lake</i>)	750 км ²

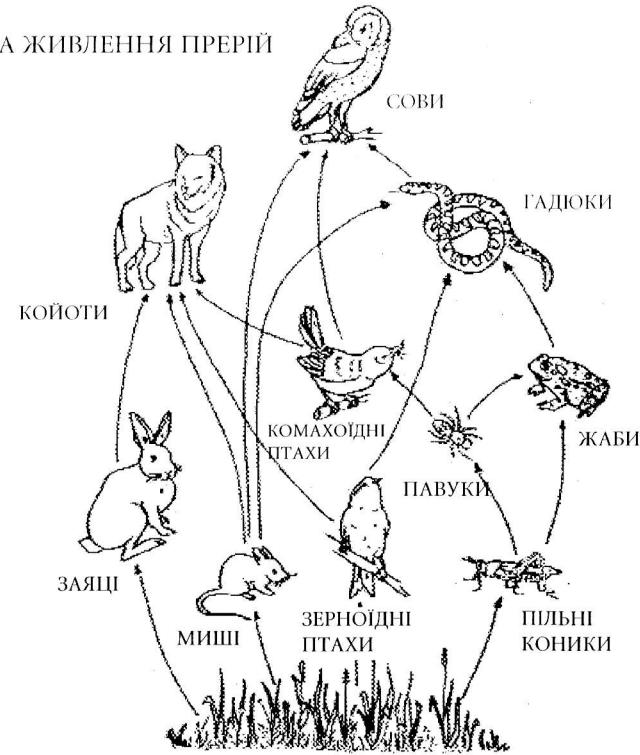
Геологія і рельєф - Подібно до решти Канади, Манітоба на протязі тисяч років була покрита товстим шаром льоду. Наприкінці останнього льодовикового періоду (*ice age*), 10,000 років тому, льодовики відступили залишаючи за собою більшість теперішніх географічних характеристик провінції.

Річкова система - Всі річки Манітоби стикаються до Гудзонової затоки. Річка Ред, яка тече на північ з території США і протікає через Вінніпег, відома своїми повенями остання яка була в квітні/травні 1997 року.

Клімат і погода - Клімат Манітоби відрізняється високою амплітудою (*extremes*) температур. Літо є теплое і може бути дуже гарячим. Зима, переважно, холодна і сонячна.

- Хоча називається прерійною провінцією, Манітоба має дуже різноманітний терен: тундра і ліс, горбистий мішаний ліс і багаті на зерно рівнини.
- Найбільша відома в світі концентрація гадюк (неотруйних *garter snakes*) є в Манітобському міжозер'ї (*Interlake*).
- Манітоба має справжню пустелю з пісковими дюнами, кактусами і ящірками в околиці *Spruce Woods*
- Осетер (*sturgeon*), зберігся майже з часів динозаврів. Остри можуть жити понад 100 років і важити понад 45 кг.
- Озеро Вінніпег є 14 за величиною озером в світі (11 серед прісноводних озер)
- 10 з 75 найбільших прісноводних озер в світі, принаймні частково, є у Манітобі
- Південна Манітоба має більшу кількість сонячних днів, ніж будь-яка інша місцевість у Канаді.
- Місце з найдовшою у Канаді назвою з одного слова є у Манітобі - озеро Пеквасчнамайкошвасквайпінванік (*Pekwaschnamaykoshwaskwaypinwanik Lake*). Це означає "там, де дику форель можна ловити рибалочи з гачками".
- В Манітобі є близько 100,000 прісноводних озер.
(додаткові цікаві факти знайдеш на інших сторінках цієї книжечки)

СІТКА ЖИВЛЕННЯ ПРЕРІЙ

3. Намалює схему одної екосистеми (струмка, озера, берега, прерії, пустелі, гори) яку зустріне під час табору; напише пояснення до неї.

2. Вибере одне з наступного, пояснить його значення і наведе приклад з природнього середовища Манітоби, де таборує:
 (а) ланцюжок живлення; (б) симбіоз; (в) екосистема.

Екосистема (Ecosystem)

Життя на Землі існує у формі об'єднань, які називаються екосистемами. Кожна екосистема твориться з живої і неживої частин, які збалансовані одна з одною. У кожній екосистемі живі і неживі її частини взаємодіють у комплексних циклах життя, смерті, використання і відновлення.

Ланцюжок живлення (food chain)

Рослини і тварини в даній екосистемі є зв'язані між собою через їх системи живлення. Рослини виступають як продуценти, використовуючи соняшну енергію і хімічні елементи з ґрунту щоб продукувати їжу, яку споживають травоїдні тварини (*herbivores*). В той сам час деякі травоїдні тварини служать як їжа для хижаків (*carnivores*). Кожна їжа включає в себе декомпостери (*decomposers*), що розкладають мертві організми до простіших хімічних сполук. Так що залишки їжі і мертві хижаки використовуються рослинами, як їхня їжа. Ланцюжки творять сітку живлення.

Симбіоз (symbiosis)

Симбіоз описує дуже близькі стосунки між двома організмами різних видів (*species*) що живуть разом і мають користь від взаємодії між собою.

Екосистема ґрунту (soil ecosystem)

Екосистема прерій зараз дуже відрізняється від той, яка була в преріях колись, через вплив, якого вона зазнала від людських поселень на протязі останнього століття. Сільське господарство (*farming*) перериває цикл відновлення ґрунту, який проходить природньо. Це робить ґрунт менш родючим, і менш здатним продукувати здорові врожаї.

Екосистема трав'янистих ґрунтів (grasslands)

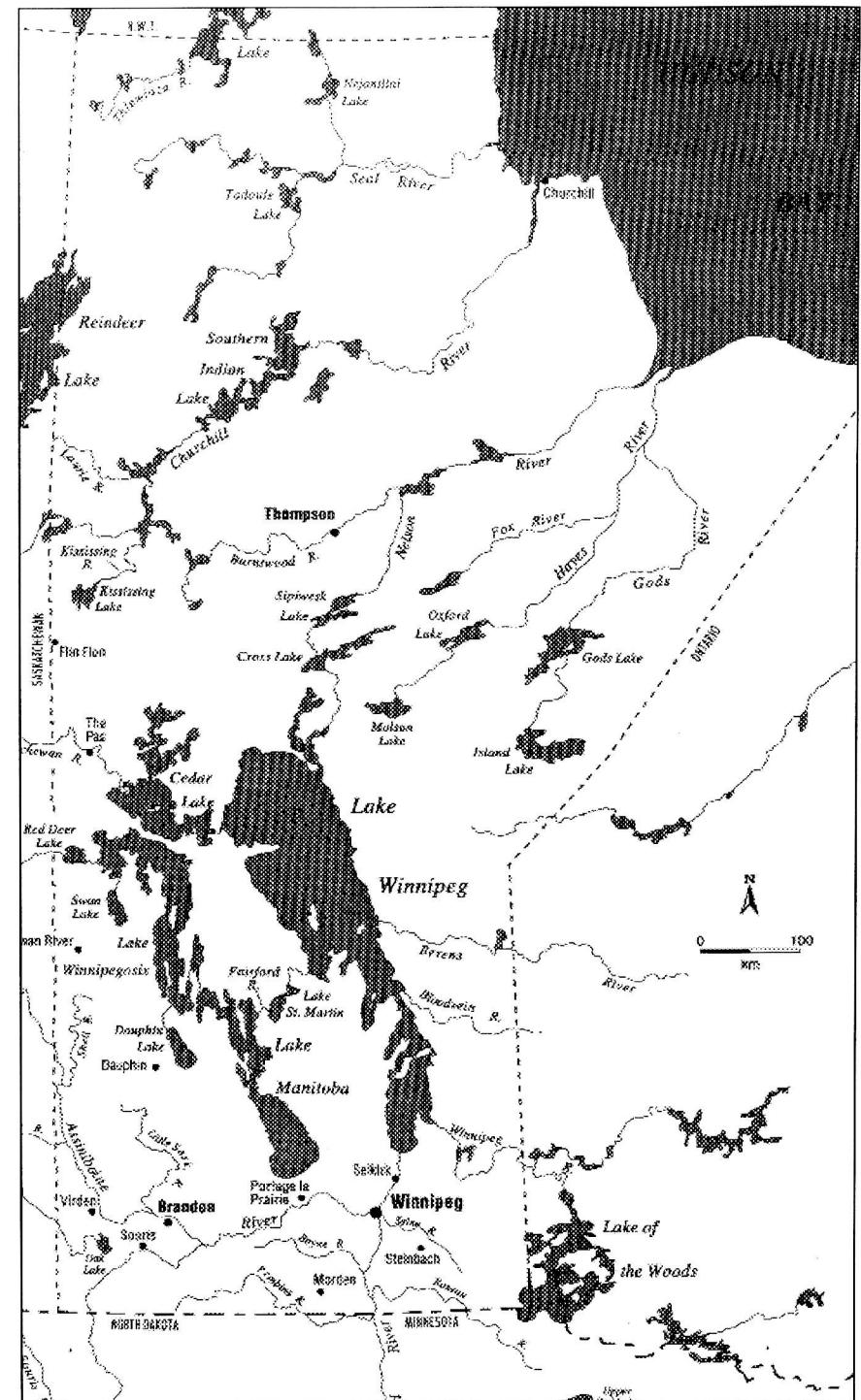
Трав'янисті ґрунти прерій є однією з найбільш загрожених екологічних ніш в Канаді.

Водні екосистеми (wetlands)

Ріки, болота, трясовини і ставки є важливими екологічними нішами для підтримання багатьох чудесних творінь. У воді живе більше тварин і рослин ніж на суші. Птахи і різні види ссавців – видри, бобри, ондатри – живуть у воді.

Взаємозалежність (interdependence)

Біологічна взаємозалежність означає, що вся різноманітність живого потребує одне одного щоб вижити. Ми мусимо доглядати за різноманітністю канадської природи і один зі способів є захист рослин. Навіть якщо тільки один тип рослин щезне, ми можемо втратити багато інших видів, яким залежить на цьому типові рослин як на їжі чи захистку.

8. Візьмемо активну участь в одній гутірці присвячені проблемам еколоюї Манітоби.

Напрямні до гутірки:

- Згадай про загальні проблеми охорони середовища, які стоять зараз перед світом. Чи такі слова як загальне потепіння (*global warming*), вирубка лісів, нафтова плівка, шахти, атом, злив відходів (*waste disposal*) говорять Тобі про щось???
- Якщо так - вибери кілька з них і продумай які причини і наслідки; якщо ні - порадься з друзями. Чи ці проблеми знаходяться в Манітобі? Як їм зрадити?
- Певні екосистеми чи природні зони мають специфічні проблеми. Згадай про екосистеми Манітоби і подумай які їх вразливі місця.

Чи знаєш

- чому не можна їхати в тундрі на важкому тракторі?
- чому треба дуже вважати на вогонь втайзі?
- що стається з безлісими схилами на берегах річок?
- що загрожує тонкому шару чорнозему?

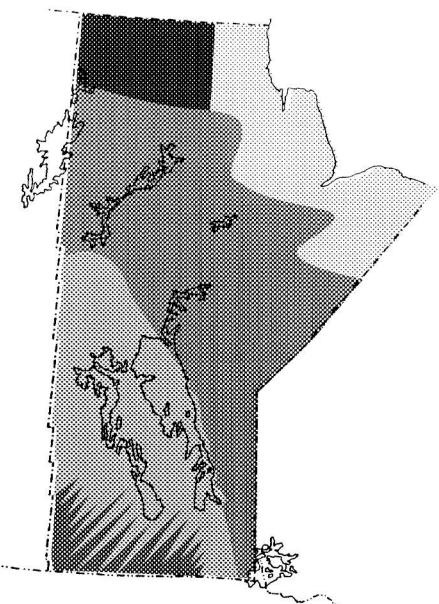
• Оглянься навколо, пригадай, що Ти бачив під час подорожі. А тепер спробуй пов'язати це з своїми загальними міркуваннями.

• Чи Твої друзі згідні з Тобою? Якщо ні - подумай ще раз, можливо, вони праві.

1. Пояснить головні природні зони Манітоби і їх особливості.

Прерії (*prairie*)

Сільськогосподарський регіон провінції, колись покритий високою степовою травою. Тут росте пшениця і різне зерно. Родючу землю називають канадським українською назвою *чернозем*. Тут знаходитьться майже вся людність Манітоби, її господарське і культурне життя; Ріки Ред і Ассінібойн, озера Вінніпег, Манітоба і Вінніпегозіс. Родюча низовина - колишнє дно льодовикового озера Агассіс. Довгі і сурові зими але тепло літо

Північна рівнина

(*Boreal Plain*)

Холодніша і мокріша частина провінції; тут знаходяться багато провінційних парків. Природа - лісостеп.

Низовина Гудзонової затоки

(*Hudson Bay Lowland*)

Мокрий клімат, майже нема дерев. Багато водних птахів, зокрема канадських гусей.

Північний щит

(*Boreal Shield*)

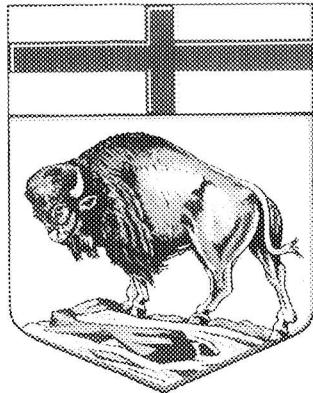
Частина Канадського Щиту (*Canadian Shield*), вкрита шпильковими лісами. Тут знаходяться мінеральні багатства і лісова промисловість. Має типово льодовиковий краєвид - багато озер, багон, голих скель.

Ріки і озера

Ріки Манітоби стікають в Гудзонову затоку (північні прямо, а південні через озеро Вінніпег). Ріка Ред, яка пливе на північ з Америки, часто виходить з берегів. Остання така повінь була весною цього року. Манітобу називають землею 10,000 озер. 1/6 провінції покрита озерами.

Тайга (*Taiga*)

Тайга міняється на тундрі, де майже нема ні дерев ні людей.

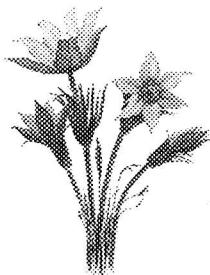

СИМВОЛІКА МАНІТОБИ

МАНІТОБА - назва походить від індіанського слова *Маніту-бу* яке значить *Протоки Великого Духа*. Манітоба стала частиною Канади 15-го липня, 1870.

Населення 1,113,898 **Площа** 650,078 км²
Столиця Вінніпег

Провінційний щит Хрест св.Юрія і бізон на скелі.

Провінційна квітка

Крокус прерій

(*Prairie crocus*)

Квітка ранньої весни, часто видно як пропихається скрізь сніг. Квіт кольору від ясно фіолетового до синьо-пурпурового, покритий волоском. Вибрано як провінційну квітку голосуванням по школах.

Провінційне дерево

Сиза Смерека

(*White Spruce*)

Смерека росте рівно і високо, звужуючись при вершку. Галузки горизонтальні, часто пониклі. Шпильки розміщені в компактній спіралі довкола прутника. Східні смереки (між ними і Сиза Смерека) ростуть в північних лісах східної Канади аж до Манітоби.

Провінційний птах

Велика сіра сова

(*Great gray owl*)

Великого розміру - самець доходить до 75 см. а самиця до 85 см. величини. Північний птах який живе у лісах смереки і ялиці. Істота лісових гризунів. (Сови тільки м'ясоїди; ніколи не їдять рослинності).

9. Зорганізує разом із двома іншими таборовиками акцію на таборі, яка сприяє збереженню сердовища на місці тaborування.

Опис акції

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

З ким організовано

.....

.....

ШУКАЙСЛОВО

О З Е М Л Е Р И Й О К Е
Н Д И К О Б Р А З К О Н
Д О Р А Н К Н О Р К А О
А Л О Р В Е А М О Г С Т
Т И С Б А И И Ж А О Б А
Р С О О А Ш Д О А Р О М
А Л М В А Б Т Р К Н Б О
С О А С О Х А Н А О Е Л
К С Х Н И В О К О С Р Е
У Ъ А Р Е Н К О Д Т С Н
Н И Л П О Л И В К А Р Ъ
С О К У Н И Ц Я К Й М Н

У ребусі знайди наступні назви тварин Манітої
(слова можна читати вертикально, горизонтально чи по діагоналі):

1. СКУНС
2. БОБЕР
3. ДИКОБРАЗ
4. ВОВК
5. ЛІС
6. ЄНОТ
7. ТХІР
8. КУНИЦЯ
9. ВІДРА
10. ЗЕМЛЕРИЙОК
11. ГОРНОСТАЙ
12. РОСОМАХА
13. ЛОСЬ
14. ОНДАТРА
15. ОЛЕНЬ
16. ПОЛІВКА
17. КАЖАН
18. НОРКА
19. БАБАК

КУРІННІ ТАБОРИ 2006

Дорогий юначе! Дорога юначко!

Це книжечка, яка допоможе Тобі виконати вимоги вміlostі
Манітобський Еколюб.

Ти знаходишся в казковій країні озер і лісів, тундри і прерій,
білих ведмедів і бізонів. Про них ця вміlostь. Стань частиною природи, а
не гостем в ній. Зрозумій світ, в якому живе людина.

На середніх сторінках книжечки знайдеш *Індекс*, де вписані всі
вимоги вміlostі. В *Індексі* є місце на підписи, які Ти повинен дістати,
коли будеш виконувати вимоги вміlostі.

Коли Ти виповнеш всі вимоги і будеш мати підписані всі точки,
відчепи середню картку і здай до булави свого табору. При відповідній
нагоді Ти дістанеш відзнаку вміlostі і підписаний *Індекс*, який буде
Твоєю посвідкою.

Вміlostь **Манітобський Еколюб** - це золота нагода Тобі
довідатися про середовище в якому тaborуєш і в короткім часі здобути
пластову вміlostь.

Починай відразу!

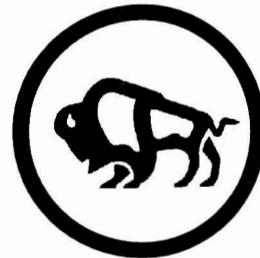
Скоб!

пл. сен. Оксана Закидальська і ст. пл Андрій Заярнюк
відовідальні за підготовку вміlostей ЮМПЗ'98

Книжечка вміlostі виготовлена до друку в редакції журналу *Юнак*. Використано
матеріали з видання *До Зустрічі в Манітобі*липень/98

Маркіян Микитюк

МАНІТОБСЬКИЙ ЕКОЛЮБ

Ім'я і прізвище

Табір